

„...Slibuji věrnost Československé...“

(Dokončení ze str. 22)

Prezidentem republiky

Po abdikaci Antonína Novotného v roce 1968 se hledal kandidát vyhovující Kremlu. Volba padla na Ludvíka Svobodu. Dalšími kandidáty byli reformní komunisté Josef Smrkovský, Ladislav Novomestský a Čestmír Císař oblíbený mládeží.

Při tajné volbě získal Ludvík Svoboda 282 z celkových 288 hlasů poslanců Národního shromáždění.

Nový prezident se hlásil k podpoře reformního programu KSČ. V jeho nové vládě převládali stoupenci reformu. Lidé věřili v lepší časy a budování socialismu s lidskou tvář. Irena Svobodová se věnovala charitě. Právě ona stála u zrodu dětských vesniček SOS.

Okupace Československa

Jen pár měsíců od zvolení Ludvíka Svobody prezidentem nastal onen 21. srpen 1968 s invazí pěti armád Varšavské smlouvy. ČSSR obsadila půlmilionová armáda plně vyzbrojená těžkou technikou. Prezidentovi nezbývalo než vydat rozkaz, aby se postupujícím vojskům Varšavské smlouvy nekladl odpor. Jistě tak zabránil krveprolití.

Kreml dlouhodobě usiloval o svoji vojenskou přítomnost na našem území, čemuž bránil již prezident Antonín Novotný a také Gottwald nepřijal Stalinovu nabídku vojenské pomoci.

Studená válka mezi Západem a Východem vrcholila a záminkou vstupu byl nyní obrodný proces Dubčekova vedení KSČ se zaváděním demokratických reforem.

V ranních hodinách 21. 8. 1968 došlo k únosu šesti našich politických a ústavních činitelů do SSSR. Prezident Svoboda podle Ústavy převzal dočasně zodpovědnost a naléhavě hledal řešení. Odolával nátlaku a odmítal jmenovat tzv. dělnicko-rolnickou vládu nucovanou sovětským vedením. Odvážně si vyžádal přímé jednání s předsedou Nejvyššího sovětu Leonidem Iljičem Brežněvem.

Ještě na schůdkách letadla Ludvíka Svobodu zastavili, že má telefonát z parlamentu. Vzal si jej ve svém automobilu. Vyslechl varování, ať do Moskvy neodléhá. Prezident ale odpověděl, že před sebou jiné konstruktivní řešení nemá.

Prvním jeho cílem bylo navrátit politiky do svých funkcí a při jednání s Brežněvem se mu to podařilo. Dubček, Černík, Smrkovský, Kriegel, Špaček a Šimon nebyli odsouzeni, jak jim bylo oznámeno při jejich násilném odvezení z ČSSR. Naopak, plnoprávně se účastnili jednání. Tedy až na Františka Kriegla, kterého Sověti drželi v izolaci.

Prezident přímo v Moskvě obnovil vedení strany a státu. Sovětské představitelé museli jednat s původní vládou a ne s vládou „dělnicko-rolnickou“, jak si představovali.

Oprava

V minulém díle seriálu Prezidenti jsme pod poštovní známku Antonína Novotného uvedli chybný rok. Správně je rok vydání 1957. Děkujeme čtenáři za upozornění. -red-

U STŘÍBRNÉ studánky prezident přímo na pařezu podepsal listinu o založení CHKO Žďárské vrchy. **Zdroj: net**

Moskevský protokol

V Kremlu probíhala velmi komplikovaná jednání, tlak na naše představitele byl enormní, nakonec moskevský diktát podepsali všichni „kremelští zajatci“, až na Františka Kriegla.

Sověti doporučovali našim, ať tam Kriegla nechají, že se o něho postarají. Svoboda ale bez Kriegla odmítal odjet. Když se politik k čs. delegaci nepřipojil ani na letišti, Svoboda se obrátil na Brežněva. Ale ten, že Kriegel už čeká v letadle. Svoboda tam pro jistotu poslal tajemníka, který to potvrdil.

Po příletu do Prahy dne 26. 8. byli všichni psychicky vyčerpaní členové delegace ubytováni na Hradě. Prezident Svoboda vzápětí o výsledcích cesty informoval novináře.

V moskevském diktátu se naši zavázali věrností ujednání socialistických zemí k podpoře, upevnění a obraně výdobytků socialismu, nesmiřitelnému boji s kontrarevolučními silami. Moskevský protokol tak korunoval okupaci Československa (sovětská vojska pak u nás zůstala až do června 1991). Následná normalizace vrátila sovětský model státního zřízení.

František Kriegel byl postupně vyloučen z ÚV KSČ a o rok později i z KSČ. Patřil pak mezi první signatáře Charty 77.

A mezinárodní pozadí? Již 18. 8. 1968 generální tajemník ÚV KSSS informoval prezidenta USA o zamýšleném vstupu vojsk zemí Varšavské smlouvy do ČSSR a získal „tichý souhlas“ západních států s touto akcí. Záleželo jim na klad-

ném výsledku jednání se SSSR o snížení strategických zbraní.

Marné Svobodovy snahy

Prezidentova kancelář sice rozjela koncepci vývoje v duchu pozitivních reform, ale dříve zapálení stoupenci odpadávali. Odpůrce vstupu vojsk čekaly postihy.

Prezident podpořil projekty ve prospěch naší ekonomiky, např. dlouho odkládané stavbě metra a bytové výstavbě. Podpořil i rozvoj zemědělství. Věřil, že federativní uspořádání republiky napomůže česko-slovenským vztahům. Dne 27. 10. 1968 byl přijat zákon o federativním uspořádání Československa.

Koncem roku 1968 navštívil ČSSR americký kongresman Charles Vanik vyjádřil obavy z neurovaných vztahů mezi ČSSR a SSSR.

Svoboda se snažil svými cestami např. do Finska, Iránu, Japonska či Mongolska o obnovování zahraničních styků na nejvyšší úrovni. Situace ve společnosti ale jitrila. V lednu 1969 se na protest proti okupaci upálil student Jan Palach a brzy

vzplály i další lidské pochodně (Jan Zajíc v Šumperku a Evžen Plocek v Jihlavě...).

Z funkce 1. tajemníka byl 17. 4. 1969 odvolán A. Dubček a na jeho místo zvolen Gustáv Husák. Prezident změnu podpořil. Doufal, že Husák má ještě v živé paměti 50. léta, kdy byl sám politickým vězňem.

Ale mýlil se. Husák začal energicky uplatňovat ústavně zakotvenou vedoucí úlohu strany ve všech směrech a na jeho pokyn byl dokonce v roce 1970 rozpuštěn prezidentský poradní sbor předních odborníků. Začaly stranické a pracovní prověrky, kdy komisím nestačilo potrestat reformní elitu, dokázaly vyloučit nebo vyškrtnout ze strany přes 400 tisíc nevyhovujících komunistů.

Ideologové začali střežit „čistotu“ zveřejňovaných názorů a tak neobstály ani paměti samotného prezidenta. Oba díly Cestami života dostaly zákaz vydání.

Při prezidentských volbách dne 22. 3. 1973 byl Ludvík Svoboda opět tajnou volbou ve Federálním shromáždění zvolen prezidentem. To již měl za sebou první mrtvici a jeho zdravotní stav se horšil. V dubnu 1974 byl postižen plicní embolií. Po návratu z nemocnice chtěl podat demisi, kterou však G. Husák odmítl. Společnost by prý změnu prezidenta přijala s nedůvěrou. Nakonec byl Ludvík Svoboda v roce 1975 odvolán změnou ústavy. Jeho nástupcem se stal Gustáv Husák. Bývalý prezident zbytek života strávil se ženou Irenou v Praze Břevnově a zemřel 20. 9. 1979 ve věku 84 let.

Svobodův vojenský pohřeb, při kterém byla rakev vezena na dělové lafetě z Pražského hradu na konec Letenské pláně, byl pro národ spontánním vyjádřením sympatií k zesnulému prezidentovi. Manželka jej přežila jen o deset měsíců.

Prezident u Stříbrné studánky

Jedna osobní vzpomínka. Byla sobota 27. června 1970 a vyzdobené žďárské náměstí vítalo prezidenta Ludvíka Svobodu. Cílem jeho cesty bylo založit Chráněnou krajinnou oblast Žďárské vrchy.

Na bělovlasého pana prezidenta si moc dobře pamatují, v ten den mi bylo právě sedm.

Vybraný záček odevzdal prezidentovi kytičku, my ostatní vyjukaní prvňáčci jsme se mačkali pod tribunu.

Ludvík Svoboda se ve Žďáru vyznal k lásce a věrnosti ke svému rodnému, byť chudému kraji. „...Ne nadarmo se říká, že Vysočina je začátek kamení a konec chleba... Znáám tento kraj důvěrně již od dětství a mám jej rád,“ řekl mj. Hovořil o potřebě ochrany zdejší přírody.

Na Žákově hoře u pramene Stříbrné studánky prezident Ludvík Svoboda vyhlásil Chráněnou krajinnou oblast Žďárské vrchy. Zakládací listinu podepsal přímo na pařezu.

Žďárské noviny

Vydává: Parola spol. s r.o., IČ 18199283, Fritzo 1552/34, 586 01 Jihlava, www.jihlavske-listy.cz/nzr - Vychází 1x měsíčně v nákladu 10.400 ks, zdarma do každé domácnosti, č. 6 vyšlo 2. 6. 2023. Vychází od roku 1994.

Redaktor: Lenka Kopčáková, mob.: 736 193 687, e-mail: nzr.redakce@centrum.cz - Inzerce: mob.: 732 235 415, e-mail: nzr.reklama@centrum.cz - Tisk: Czech Print Center a.s. - Registrace: MK ČR E, číslo indexu 11277 - Distribuce: RENVY Trade s.r.o., Grusova 413. Pardubice. Reklama: tel.: 567 578 027.

© Parola spol. s r.o. Jakékoliv užití a šíření částí nebo celku obsahu Žďárských novin bez písemného svolení vydavatele je zakázáno.